

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ»

СХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради
ННЦ «Інститут аграрної економіки».
Протокол № 2
від "23" лютого 2021 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННЦ Інститут аграрної економіки,
академік НААН

О. О. Лупенко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Для підготовки здобувачів вищої освіти на третьому освітньо-науковому
рівні вищої освіти здобуття ступеня доктора філософії галузей знань:
05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051- Економіка
07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 -
Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Передмова

Робоча програма з організації науково-педагогічної практики здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Постанови КМУ від 23.03.2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» та інших нормативно-правових документів Міністерства освіти і науки України, Положення про організацію освітньо-наукового процесу здобувачів третього освітньо-наукового рівня в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» (далі – ННЦ «ІАЕ»), Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки», затверджених Вченою радою ННЦ «ІАЕ», які діють тимчасово до введення стандартів вищої освіти підготовки докторів філософії.

Науково-педагогічна практика є складовою частиною навчання в очній (денній і вечірній) та заочній аспірантурі для професійної та науково-педагогічної діяльності доктора філософії у вищій школі.

Положення про науково-педагогічну практику здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії ННЦ «ІАЕ» регламентує порядок проходження науково-педагогічної практики здобувачами очної (денної, вечірньої) та заочної форми навчання, завдання та методичне забезпечення науково-педагогічної практики здобувачів здійснюється відповідно до навчального плану ОП, за результатами науково-педагогічної практики здобувачі подають звіт про її проходження до відділу аспірантури ННЦ «ІАЕ».

Робоча програма з організації науково-педагогічної практики здобувачів вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні вищої освіти розроблена з метою здобуття ступеня доктора філософії галузей знань:

05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»

07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Метою педагогічної практики є поглиблення та закріплення знань аспірантів з питань організації і форм здійснення навчального процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих дисциплін відповідного до фахового напрямку та дисциплін фундаментального циклу для спеціальностей фахового напрямку.

Практика передбачає вирішення таких завдань:

формування та розвиток професійно-педагогічних навичок та умінь викладача вищої школи, зокрема, оволодіння аспірантами комунікативними компетентностями, вміння підбору та розробки навчально-методичного забезпечення дисципліни, якісного проведення лекцій, ведення семінарських і практичних занять, застосування новітніх технологій навчання та сучасного обладнання;

виховання у аспірантів творчого, дослідного підходу до науково-педагогічної діяльності;

формування у аспірантів потреб в підвищенні своєї наукової та науково-педагогічної кваліфікації;

оволодіння навичками та вмінням виконувати навчально-методичну роботу викладача ЗВО.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У процесі проходження педагогічної практики аспіранти перебувають на робочих місцях у структурних підрозділах (кафедрах) ЗВО і виконують частину обов'язків викладачів кафедри, дотримуються правил внутрішнього розпорядку ЗВО і техніки безпеки, знайомляться з посадовими інструкціями викладачів, логікою побудови навчального процесу та його забезпеченням, виконують покладені на них обов'язки та завдання, набувають навичок самостійної організації та здійснення навчального процесу, вивчають кодекс доброчесності.

За бажанням аспіранта, ним може бути обраний інший ЗВО для проходження педагогічної практики. У межах навчального плану час проходження педагогічної практики припадає на третій рік навчання. У зв'язку з цим, тим аспірантам, які бажають пройти педагогічної практики в іншому закладі вищої освіти, слід здійснити наступні організаційні дії:

1. до 30 червня другого року навчання узгодити із своїм науковим керівником заклад ЗВО та програму для проходження педагогічної практики;

2. повідомити про намір змінити місце проходження педагогічної практики відділ аспірантури Інституту;

3. оформити офіційний запит від Інституту на підтвердження проходження аспірантом педагогічної практики в обраному ним ЗВО;

4. надати у відділ аспірантури Інституту та науковому керівнику офіційний лист-підтвердження від обраного ним ЗВО на проходження аспірантом педагогічної практики із зазначенням кафедри проходження педагогічної практики.

Узгодження конкретного періоду виконання та змісту педагогічної практики здійснюється між науковим керівником, аспірантом, завідувачем кафедри (відповідальним від кафедри за проведення педагогічної практики) з урахуванням досвіду наукової й викладацької діяльності аспіранта та напряму його наукових досліджень. У кожному конкретному випадку програма педагогічної практики може змінюватися і доповнюватися залежно від характеру завдань і робіт, які виконує аспірант.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Зміст педагогічної практики аспіранта передбачає:

- відвідування семінарських, практичних занять і лекцій досвідчених викладачів відділів або профільних кафедр для викладацької практики ЗВО;

- проведення навчально-методичної роботи (написання конспектів лекцій, підручників, навчальних посібників та інших навчально-методичних матеріалів);

- проведення лабораторних, семінарських, практичних занять, лекцій чи їх фрагментів;

- залучення до оцінювання знань та вмінь студентів.

Зміст та період виконання педагогічної практики кожного окремого аспіранта визначається відображається в індивідуальному плані педагогічної практики аспіранта, в якому слід вказати:

– назва кафедри, навчальний рік, семестр проходження педагогічної практики аспірантом;

- види робіт, що будуть виконуватися аспірантом під час проходження педагогічної практики (методична, організаційна, викладацька);

- назву дисциплін, що будуть викладатися аспірантом.

Індивідуальний план педагогічної практики аспіранта затверджується відділом аспірантури Інституту та погоджується завідувачем кафедри (відповідальним викладачем кафедри за педагогічної практики) до початку або протягом семестру (навчальних занять), у якому матиме місце педагогічна практика.

Проходження аспірантом педагогічної практики не звільняє його від виконання програми наукових досліджень та індивідуального навчального плану аспіранта.

Сторонами узгодження педагогічної практики аспіранта є:

– аспірант;

– науковий керівник аспіранта;

– відділ аспірантури Інституту;

– профільна для проходження педагогічної практики кафедра ЗВО (відповідальний за проходження практики аспіранта працівник кафедри).

Предмет узгодження педагогічної практики між сторонами узгодження педагогічної практики:

1. строки проходження педагогічної практики;

2. дисципліни для викладання аспірантом під час педагогічної практики;

3. розподіл видів робіт (методична, організаційна, викладацька) аспіранта під час проходження педагогічної практики.

Суттєвим суперечливим моментом, який може супроводжувати педагогічної практики є співпадання занять з викладання дисциплін педагогічної практики аспіранта з навчальними аудиторними заняттями. У цьому випадку ключовою стороною узгодження є відділ аспірантури Інституту, на який покладається погодження з профільною кафедрою педагогічної практики часу проведення занять педагогічної практики. Зважаючи на те, що Інститутом не здійснюється профільної викладацької діяльності – то в цьому відношенні механізмом узгодження є перенесення аудиторних занять у межах навчального плану за кожною ОНП.

Конкретний зміст педагогічної практики аспіранта визначає кафедра з урахуванням стажу й здобутого аспірантом досвіду роботи у ЗВО та безпосередніми завданнями кафедри.

Відповідальність за організацію практики аспіранта несе його науковий керівник у межах годин, передбачених за наукове керівництво. Академічне навантаження, яке виконує аспірант під час педагогічної практики, зараховується викладачу, що викладає певний курс і контролює якість його викладання аспірантом (присутність викладача на заняттях обов'язкова).

Терміни проходження практики та її програма визначаються в індивідуальному плані аспіранта відповідно до ОП, затверджуються науковим керівником та завідувачем кафедри, до якої прикріплений аспірант.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗА ПРОВЕДЕННЯМ ПРАКТИКИ

Безпосередній контроль за педагогічною практикою аспіранта здійснюють його науковий керівник та лектор з дисципліни, за якою відбувається практика.

За підсумками проходження педагогічної практики аспірант подає до відділу аспірантури і докторантури звіт за кожним видом робіт науково-педагогічної практики, підписаний завідувачем кафедри, науковим керівником або лектором з дисципліни, за якою відбувалася практика.

Оцінка за педагогічну практику виставляється науковим керівником та лектором з дисципліни, за якою відбувалася практика, і затверджується завідувачем кафедри.

Аспіранти подають до аспірантури звіт про проходження педагогічної практики відповідно виконаної на кафедрі ЗВО навчальної, навчально-методичної роботи. Звіти мають бути підписані науковим керівником та завідувачем кафедри, на якій виконує навантаження аспірант. Оцінка виставляється за результатами контролю окремих занять, які проводить аспірант, за планом завідувача кафедри.

Кількість годин на всі види робіт, які виконує аспірант у часи педагогічної практики, складає не менше 30 годин на навчальну роботу та 30 годин на навчально-методичну роботу, але не більше 200 годин за всіма видами робіт. Кількість годин на кожний вид роботи повинно відповідати Положенню «Норми часу для планування і обліку роботи науково-педагогічних працівників», яке діє в ЗВО.

Аспіранти, які з поважних причин не змогли пройти педагогічну практику у запланований термін, повинні пройти її в інший час, визначений кафедрою.

За підсумками проходження педагогічної практики аспірант готує звіт про проходження педагогічної практики. У звіті аспіранта про проходження педагогічної практики мають бути відображені терміни і порядок проходження практики, ступінь виконання запланованих завдань на педагогічній практиці. Додатками до звіту про проходження педагогічної практики можуть бути навчально-методичні розробки, які виконані аспірантом у ході педагогічної практики, роботи студентів, які були зроблені під науковим керівництвом аспіранта тощо.

Педагогічна практика вважається завершеною за умови виконання аспірантом всіх вимог цієї Програми та затвердження звіту про педагогічної практики аспіранта.

Порядок розгляду звіту щодо проходження педагогічної практики:

1. По закінченні всіх видів робіт з педагогічної практики (методичних, організаційних, викладацьких), передбачених індивідуальним планом педагогічної практики, аспірант зобов'язаний протягом п'яти днів підготувати звіт про проходження педагогічної практики;

2. Оцінювання результатів педагогічної практики здійснюється за такими критеріями: активність аспіранта у ході виконання педагогічної практики, якість звіту та іншої звітної документації аспіранта;

3. Звіт затверджується: від Інституту – науковим керівником аспіранта, від ЗВО – завідувачем кафедри (або відповідальною особою за педагогічної практики від кафедри).

Для здобувачів ступеня доктора філософії, які мають педагогічний стаж, або які здійснюють педагогічну діяльність на умовах суміщення в будь-якому закладі вищої освіти рішенням аспірантури Інституту Програма педагогічної практики може бути зарахована без її проходження у ЗВО.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Результати педагогічної практики аспіранта оцінюються комплексно, з урахуванням всієї сукупності показників, що відображають його готовність та здатність до самостійного здійснення освітнього процесу, навчання, розвитку і професійної підготовки до певного виду професійно-орієнтованої діяльності.

У результаті проходження педагогічної практики аспірант має:

знати та розуміти:

- сутність, умови планування й організації освітнього процесу у ЗВО;
- вимоги до навчально-методичного забезпечення освітнього процесу;
- основні цілі модернізації вищої освіти України та сутність інноваційних технологій навчання у вищій освіті;
- сучасні підходи до проектування, моделювання і конструювання педагогічної діяльності;
- закономірності, принципи, систему та нормативно-правову базу організації освітнього процесу у ЗВО;
- методики прийняття рішень та критерії оцінки якості забезпечення освітнього процесу з дисципліни;
- ефективні процедури оцінювання та способи обліку успішності навчання студентів;
- етичні норми професійної викладацької діяльності та прийоми професійної викладацької риторики;
- правила внутрішнього розпорядку ЗВО;

- кодекс та принципи дотримання академічної доброчесності здобувачами та науково-педагогічними працівниками ЗВО;

уміти:

- застосовувати сучасні ефективні методи, засоби і технології навчання і викладання у педагогічній діяльності;

- впроваджувати наукові досягнення професійної галузі в освітній процес, структурувати результати сучасних наукових досліджень та інтегрувати їх до навчального контенту за дисципліною;

- застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для планування, організації та реалізації освітнього процесу у ЗВО;

- виявляти міждисциплінарні зв'язки у визначеній проблемі та використовувати відповідні знання, методи і технології для їх розв'язання на засадах міждисциплінарного підходу;

- застосовувати інструменти забезпечення якості вищої освіти у освітньому процесі;

- розробляти та запроваджувати програму навчальної дисципліни з використанням інструментів Європейського простору вищої освіти;

- розробляти та використовувати засоби діагностики результатів навчання;

- демонструвати методики професійного самовдосконалення науково-педагогічних працівників ЗВО;

- демонструвати культуру академічної доброчесності, культуру якості освіти.

У кінцевому підсумку в результаті проходження педагогічної практики аспірант має набути навичок самостійного виконання педагогічної діяльності за обраним ним напрямом підготовки.

Оцінювання результатів НПП аспіранта на кафедрі має відбуватися за рівнем набуття ним визначених вище знань та вмінь.

У межах раніше визначених знань та вмінь кафедрою можуть встановлюватися більш деталізовані показники оцінювання отриманих аспірантом результатів педагогічної практики.

Результати педагогічної практики аспіранта оцінюються за 100-бальною шкалою за підсумками захисту звіту. Мінімальна сума балів, що дозволяє зарахувати результати проходження педагогічної практики аспіранта – 60 балів (за національною шкалою «задовільно»).

Розподіл балів за кожний вид робіт у загальній оцінці за педагогічної практики аспіранта:

навчальна робота: до 50 балів;

методична робота: до 30 балів;

організаційна: до 10 балів;

підготовка та захист звіту: до 10 балів.

Для отримання позитивної оцінки аспірант має повністю виконати індивідуальний план педагогічної практики, своєчасно оформити поточну і підсумкову документацію, подати її керівнику практики на рецензування, захистити звіт про проходження педагогічної практики на засіданні кафедри. За підсумками звітування аспіранта та обговорення результатів проведеної ним педагогічної практики на засіданні кафедри ухвалюється рішення щодо оцінювання та затвердження результатів (або повторного проходження).

Відомості про виконану аспірантом (погоджену завідувачем кафедри (відповідальним викладачем кафедри) педагогічної практики з оцінкою заносяться до звіту аспіранта, звіту за результатами педагогічної практики і надається до відділу аспірантури і докторантури.

Оцінка за проходження НПП враховується під час наступної атестації аспіранта.

Аспіранту, який не виконав Програму та / або індивідуальний план педагогічної практики, отримав негативний висновок щодо її проходження, або незадовільну оцінку за результатами захисту звіту, надається право її повторного проходження та захисту у встановленому порядку.

Рекомендована література

Основна

1. Класифікатор професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com/res/spravochniki/klassifikprofessiy.aspx>.
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Про вищу освіту Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами);
5. Національна рамка кваліфікацій України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (зі змінами);
6. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України Наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 (зі змінами) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
7. Про Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах. Лист Міністерства освіти і науки України від 26.02.2010 № 1/9-119 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6810/.

Додаткова

8. Національний освітньо-науковий глосарій (2018 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf
9. Розвиток системи забезпечення якості вищої освіти в Україні: інформаційно-аналітичний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://ihed.org.ua/images/biblioteka/Rozvitok_sisitemi_zabesp_yakosti_VO_UA_2015.pdf.

10. Tuning Educational Structures in Europe [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.